

| Trogir: Sporost promjene

SAŠA ŠIMPRAGA 21. KOLOVOZA 2023.

IZDVOJENO, PLANET ZEMLJA

Jedina preostala trogirska povijesna „funtana“ nije u funkciji. (Foto: Saša Šimpraga)

Europska komisija još je 2018. izdala preporuku gradovima u zemljama članicama za veću dostupnost besplatne pitke vode u javnom prostoru, osobito u svjetlu klimatske krize. U kontekstu grada Trogira toj je preporuci prethodila inicijativa Građanske akcije Trogir (GAT) iz 2017. godine koja je predložila i zagovarala uvođenje punktova za besplatnu pitku vodu u gradu koji ih gotovo uopće nije imao.

Doslovno jedini pristup besplatnoj pitkoj vodi nudio se iz improvizirane *špine* na pomalo neuglednoj, ali živopisnoj gradskoj tržnici i koja jedva da ulazi u kategoriju klasične javne česme. Situacija nije uvijek bila takva. Baš kao i svaki povijesni mediteranski grad, i Trogir je svojevremeno imao mrežu javnih česmi i izvora pitke vode. Najpoznatiji i najvažniji trogirski izvor, koji se nalazio na kopnu sa sjeverne strane grada, istočno od zapuštenog parka Garagnin Fanfogna, nazivao se Dobrić, a

opjevan je i u jednoj od popularnih lokalnih pjesama. Dobrić je bio glavni izvor pitke vode za Trogir i okolicu. Ime mu potječe od Dobrić, Dobra, Dobrica, što su uobičajeni hidronimi za pitku vodu. Bio je prirodni izvor koji je kroz vrijeme prilagođen funkciji bunara. Riječima arheologinje **Lujane Paraman** iz Muzeja grada Trogira, „izvor se koristio vjerojatno još od prapovijesnog razdoblja, a njegova je lokacija ujedno i ishodište mreže prapovijesnih i povijesnih komunikacija, puteva i cesta koje su kroz polje vodile u zaleđe, i uz obalu, prema Splitu i prema Marini. Dobrić je bio izvor pitke vode ne samo za grad, već i za predgrađa, pa su tu po vodu dolazilo i iz predgrađa na Čiovu.

*Nekadašnja mreža javnih česmi u Trogiru,
Izvor: Građanska akcija Trogir (Foto:
Građanska akcija Trogir)*

Grabljenje vode bilo je svojevrsno društveno događanje i okupljanje. Regulacijom u 20 stoljeću, ova za povijest gradske svakodnevnice jedna od najvažnijih lokacija, izbrisana je iz prostorne memorije grada“. I Dobrić je, kao i gotovo sve trogirске česme, s vremenom nestao nakon izgradnje modernog vodovoda 1931. godine, ali i s opadanjem javne svijesti o potrebi takvog komunalnog standarda. Utoliko je zadatak lokalne inicijative Građanske akcije Trogir bio i senzibilizirati javnost o prednostima javnih česmi i zašto je dobro da ih građani imaju pravo očekivati. Inicijative za nove javne *funtane*, kako se lokalno nazivaju, u prvome su redu ciljale na najfrekventnije lokacije u grad, poput glavne gradske rive, gdje još uvijek fizički, i u pozadini, postoji jedina preostala trogirska povijesna česma, samo je desetljećima neispravna i dijelom nevidljiva te nedostupna od poplave terasa kafića. Trogirске povijesne česme nisu se isticale po oblikovanju, ali su služile. Možda najatraktivnija

bila je ona na današnjem tzv. Trgu sedam palmi. Danas tamo više nema ni česme, u zadnjih desetak godina pod suncobranima kafića iščezle su i gotovo sve palme, dok u ogromnom dijelu nema više ni samoga trga koji je radikalno iznajmljen za terase.

*Nekadašnja česma na Trgu
sedam palmi*

Startna pozicija za građansku inicijativu nije bila povoljna, ali je ona bila potrebna, a bilježi i skromni uspjeh. Kao posljedica građanske inicijative, Grad Trogir 2018. godine osniva posebnu radnu skupinu za javne česme. Čini se da je prvi i jedini grad u Dalmaciji koji je oformio takvo tijelo. Radna skupina, koja je uključila stručnjake i stručnjakinje različitog profila, donijela je osnovne smjernice. Donesena je i preporuku obilježavanja izvora Dobrić i na taj način njegova simboličkog vraćanja u kolektivnu svijest. Prvi konkretni iskorak za Trogir dogodio se uređenjem maloga trgića ispred ribarnice koji je s totalnom redizajnom 2019. godine dobio prvu i još uvijek jedinu suvremenu gradsku česmu. No, inicijativa za još punktova dalje nije odmakla pa utoliko preporuke Radne skupine nisu bitno odmakle s realizacijom.

Neki od najavljenih velikih zelenih infrastrukturnih projekata u Trogiru, poput uređenja povijesnog i zapuštenog parka Garagnin Fanfogna, koji ima i status zaštićenog kulturnog dobra RH – što ga je vjerojatno i spasilo od izgradnje – ili uređenje najvećeg budućeg gradskog parka na prostoru Solina, svakako bi trebali uključivati i punktove za besplatnu pitku vodu. Na tome bi trebalo insistirati već i u programu arhitektonsko-urbanističkog natječaja za park i zonu, a koji se najavljuje

već nekoliko godina, ali još nije raspisan. Međutim, recentnije uređenje novoga dijela rive na sjevernoj strani grada nije ponudilo sadržaj pitke vode, što predstavlja veliki propust, posebice s obzirom na spomenute inicijative za česme.

*Jedina suvremena gradska česma
na trgu ispred Ribarnice (Foto:
Građanska akcija Trogir)*

Trogir je, paradoksalno, imao vjerojatno najdugovječniju lokalnu građansku inicijativu koja je zagovarala punktove za besplatnu pitku vodu, ali su pomaci u usporedbi s drugim dalmatinskim gradovima najslabiji. Izostanak jednostavnih rješenja ukazuje na problem u prepoznavanju važnosti malih pomaka od strane gradske uprave. Unatog bogatoj tradiciji i urbanoj baštini besplatne pitke vode u javnom prostoru, od svih dalmatinskih gradova, Trogir je i dalje na začelju, a gradska uprava igorira inicijativu za Rivu.

Arhitektura u besplatnoj vodi

Arhitektura u besplatnoj vodi

Serijal tekstova "Ima li vode?" napisan je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem provedenog Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

arhitektura besplatna voda Trogir urbanizam voda

Saša Šimpraga

POVEZANI ČLANCI
